

دانشگاه فرهنگیان
دوفصلنامه علمی
نظریه و عمل در تربیت معلمان
سال نهم، شماره پانزدهم، بهار و تابستان ۱۴۰۲

بررسی رابطه بین شایستگی‌های مدرسان و تجارب دوره دانشجویان دانشگاه فرهنگیان کردستان: رویکرد ترکیبی

جعفر ترک زاده^۱
ولی احمد کرماج^۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره دانشجویان دانشگاه فرهنگیان کردستان بود. در این پژوهش از طرح پژوهش ترکیبی (کمی - کیفی) از نوع آشیانه‌ای استفاده شد. در بخش کمی از روش توصیفی - همبستگی استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش متشکل از ۷۲۰ نفر دانشجویان سال آخر دانشگاه فرهنگیان استان کردستان بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۰/۳۰ از خوشه‌ها انتخاب شدند و به منظور سنجش متغیرهای پژوهش از دو مقیاس محقق ساخته شایستگی (فنی، رفتاری و زمینه‌ای) و مقیاس محقق ساخته تجارب دوره تحصیلی دانشجویان استفاده گردید. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش همبستگی پیرسون و مدل معادله ساختاری تجزیه و تحلیل شد. در بخش کیفی پژوهش نیز از مطالعه پدیدارشناسی استفاده شد و مشارکت‌کنندگان شامل ۳۳ نفر از دانشجو-

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۶

۱. دکترا، مدیریت آموزشی - هیئت علمی دانشگاه شیراز (نویسنده مسؤول)

djt2891@gmail.com

۲. دکترا، برنامه درسی - هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

vali.ahmadkermaj@gmail.com

معلمان دانشگاه فرهنگیان بودند. در این بخش از پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع «معیار» استفاده شد. روش جمع‌آوری داده‌های کیفی مصاحبه نیمه ساختمند با دانشجومعلمان بود که به منظور اعتبارسنجی نتایج کیفی از تکنیک‌های اعتبارپذیری و اتکاپذیری استفاده شد. جهت طراحی چارچوب رابطه بین شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره تحصیلی دانشجویان از روش تحلیل شبکه مضامین استفاده گردید. نتایج این پژوهش نشان داد که شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان کردستان رابطه مثبت و معناداری دارد و شایستگی‌های اساتید پیش‌بینی‌کننده تجارب تحصیلی دانشجویان بود.

کلید واژه‌ها: شایستگی‌های مدرسان، تجارب دوره، دانشجویان، دانشگاه فرهنگیان.

۱. مقدمه

امروزه به تجربه ثابت شده است که بسیاری از ممالک دنیا در زمینه‌های مختلف اقتصادی، صنعتی، تکنولوژی و... نسبت به دیگر کشورها از رشد و پیشرفت قابل ملاحظه‌ای برخوردارند. در توجیه این توسعه‌یافتگی می‌توان به نقش اساسی مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها اشاره کرد. زیرا آموزش عالی در هر کشوری نقش مهم و انکارناپذیری در روند توسعه جوامع بر عهده دارد و از دانشگاه به‌عنوان نهادی متفکر، آگاه و نوآور در جامعه، انتظار می‌رود که با انجام وظایف و رسالت‌های خود در سه زمینه آموزش، پژوهش و عرضه خدمات علمی و اجتماعی (بازرگان، فتح‌آبادی و عین‌اللهی، ۱۳۸۰) بتواند گام‌های مؤثرتری در تحقق آرمان‌های جامعه بردارد و همواره کشور را به سمت پیشرفت رهنمون سازد (حسینی و نصر، ۱۳۹۱). یکی از کارکردهای اصلی دانشگاه‌ها آموزش و تدریس است. تدریس دانشگاهی بدون همراهی مطالعه و پژوهش ارزش‌چندانی ندارد. وابستگی متقابل پژوهش و تدریس سنگ بنای آموزش عالی است (رمزدن، ۱۳۹۴).

به‌طور کلی گسترش و بهبود یادگیری و تدریس می‌بایست به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اولویت‌های آموزش عالی مدنظر قرار گیرد (لیتل و همکاران^۱، ۲۰۰۷). در این راستا،

---

1. Little and et al.

می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین عناصر نظام آموزش عالی و دانشگاه‌ها که می‌تواند نقش مهمی در تحقق اهداف و رسالت‌های آموزش عالی از نظر کمی و کیفی داشته باشد، اعضای هیئت‌علمی هستند، لذا بررسی عملکرد و شایستگی‌های آن‌ها در ابعاد مختلف و به‌ویژه در حیطه تدریس و آموزش و تأثیری که می‌تواند بر افزایش کیفیت یادگیری فراگیران در کسب تجارب لازم و دستاوردهای آنان از تحصیل داشته باشد، بسیار ضروری است. در واقع، شایستگی، به‌عنوان مجموعه‌ای ترکیبی از صفات و توانمندی‌های ناظر به همه جنبه‌های هویت (عقلانی، عاطفی، ارادی و عملی) که متریان در جهت درک و بهبود مستمر موقعیت خود برای دستیابی به حیات طیبه باید آن‌ها را کسب کنند (مبانی نظری تحول بنیادین، ۱۳۹۰) تعریف شده است. گزنالیزا^۱ و همکاران (۲۰۱۱) و گنزی و هاگر^۲ (۲۰۱۰) نیز معتقدند که شایستگی‌ها مجموعه‌ای از رفتارها (نه لزوماً رفتارهای فردی)، نگرش و باورهایی است که برای موفقیت در کار و حرفه باید در افراد وجود داشته باشد. از نظر مشهودی (۱۳۸۹) شایستگی آن دسته از قابلیت‌های شخصی است که فرد را قادر می‌سازد وظایفی را که بر عهده دارد با موفقیت انجام دهد.

از سوی دیگر می‌توان اظهار داشت که با متنوع‌تر شدن جوامع اولیه، فراگرد آماده‌سازی جوانان برای زندگی به‌عنوان متفکرانی مستقل، افرادی سودمند و رهبران آینده پیچیده‌تر می‌شود؛ لذا تربیت نیروهای متخصص منطبق با نیازهای کشور اهمیت ویژه‌ای دارد؛ بنابراین نظام آموزش عالی با برون‌دادها و پیامدهای خود عملاً در راه توسعه کشور گام برمی‌دارد. به همین دلیل یکی از چالش‌های منحصر به فرد مسئولان دانشگاه‌ها، پرورش و رشد نسلی از دانشجویان است که قادر به زندگی در محیط‌هایی با ارزش‌های متنوع، تغییرات سریع فناوری و تحولات پیچیده فرهنگی و اجتماعی باشند (لاولی و ریکورد^۳، ۱۹۹۹). به‌عبارت‌دیگر، آموزش عالی، همواره به‌عنوان عامل اصلی تغییر و پیشرفت در نظر گرفته شده است. به‌گونه‌ای که یکی از موضوعات و اهداف محوری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، رشد دانشجویان، به‌عنوان افرادی

-
1. González
  2. Gonczi & Hager
  3. Lavelle & Rickord

کامل است (لاول^۱، ۲۰۰۹: ۴۱۵-۴۲۲). براین اساس می‌توان گفت که اثربخشی یک مؤسسه آموزشی بر اساس پیامدهای آن مانند کسب تجارب، رضایت دانشجویان، برنامه‌های ادامه تحصیل، موفقیت و میزان تحقق دستاوردهایشان سنجیده می‌شود.

مک‌لن^۲ (۲۰۰۶) تجارب دوره تحصیلی را پیشرفت فکری، اخلاقی و اجتماعی دانشجویان در ارتباط با همسالان و اساتید می‌داند. به عبارت کلی می‌توان تجارب دانشجویان را متأثر از عوامل و شرایط مختلفی مانند شرایط دانشگاهی و محیطی، اساتید همسالان، امکانات و تجهیزات آموزشی، سیاست‌های دولتی و دانست. تجارب دوره تحصیلی، در اصل ماهیت تعامل دانشجویان با آموختن و تدریس است، هرچند ممکن است دربردارنده دیگر جوانبی باشد که از یادگیری فراتر می‌روند که برخی از آنها را می‌توان مسئولیت مؤسسات آموزش عالی دانست (کرونلید و آستربرگ^۳، ۲۰۱۱).

کی و همکاران^۴ (۲۰۰۷) اشاره می‌کنند تجارب تحصیلی دانشجویان می‌تواند در دوره تحصیلی از فردی به فرد دیگر و از شرایطی به شرایط دیگر متفاوت باشد. جنبه‌های مختلف زندگی دانشگاهی از کیفیت تدریسی و سطح خدمات آموزشی گرفته تا امکانات رفاهی و فضاهای اجتماعی بر تجارب تحصیلی دانشجویان تأثیر می‌گذارد. برخی از پژوهشگران معتقدند که تجارب تحصیلی سال اول دانشگاه نقش بسیار مهمی را در پایداری تحصیلی و بهزیستی عقلانی، اجتماعی و عاطفی ایفا می‌کند (مکینز و شویتزر^۵، ۲۰۰۱؛ تینتو^۶، ۱۹۸۷؛ تینتو و گودسل - لاو^۷؛ ۱۹۹۳). دونی و مولر^۸ (۲۰۰۵) نشان دادند که دانشجویان برای تجارب تحصیلی خویش ارزش زیادی زیادی قایل هستند و رشد مهارت‌هایشان را در دوره تحصیلی ارزیابی و بازشناسی می‌کنند. دانشجویان در طی سنوات تحصیلی در دانشگاه علاوه بر کسب دانش و

-
1. Lavelle
  2. McLean
  3. Kronlid & Osterbergh
  4. Kay, Marshall and Norton
  5. McKenzie and Schweitzer
  6. Tinto
  7. Tinto and Goodsell-Love
  8. Downie & Möller

مهارت‌های تخصصی لازم، تجاربی را نیز به صورت مثبت یا منفی کسب خواهند نمود که می‌تواند در زندگی و آینده شغلی آنان اثرگذار باشد. رویکردهای دانشجویان به یادگیری دانشگاهی تحت تأثیر تجارب قبلی آن‌ها در مدارس متوسطه قرار دارد. بر اساس مطالعات انجام شده آن دسته از تجارب محیط‌های مدارس که اتخاذ رویکردهای عمیق را ترغیب می‌کنند، منجر به دوام و استمرار این رویکردها در سال اول و سال‌های بعدی تحصیلات دانشگاهی می‌شوند (رمزدن، ۱۳۹۴: ۷۷).

به طور کلی بررسی اسناد و مدارک علمی و پژوهشی نشان می‌دهد که «شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان دانشگاه فرهنگیان» و تأثیر آن بر «تجارب و دستاوردهای تحصیلی دانشجو معلمان» در ساختار سازمانی جدید و در بافت فعلی از سوی محققان مورد مطالعه و مذاقه قرار نگرفته است (زندیان و کریمی، ۱۳۹۴). این در حالی است که موضوع شایستگی کارکنان در سایر سازمان‌ها و در بخش صنعت، مدیریت و... به طور گسترده مورد عنایت بوده و از سوی محققان مورد پژوهش قرار گرفته است (خدیوی و حسین نژاد عبدی، ۱۳۸۴). به طور کلی مطالعات انجام شده بر لزوم توجه به چارچوب‌های شایستگی‌های «فنی»، «زمینه‌ای» و «رفتاری» ادراک شده مدرسان، بهبود و گسترش آن‌ها به عنوان مهم‌ترین پایه‌های سیاست‌های آموزشی برای آماده کردن فراگیران برای زندگی در جامعه تأکید زیادی دارند (هافلر، ۲۰۰۹). همچنین، بررسی‌ها نشان می‌دهد که شایستگی‌های مدرسان در ارتباط با تجارب دوره تحصیلی دانشجویان کم‌تر مورد توجه پژوهشگران بوده به همین دلیل رابطه شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره دانشجویان به عنوان مسئله اصلی این پژوهش بود. در این راستا، به مسئله پژوهش به صورت ترکیبی نگریسته شده است. هم‌زمان با بررسی کمی وضعیت و روابط متغیرهای مذکور، پویایی‌ها و فرو افتادگی‌های احتمالی مشاهده شده به صورت کیفی (مصاحبه عمیق) مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. در راستای موضوع پژوهش تحقیقات چندی انجام شده که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

جدول ۱. سوابق پژوهشی در خارج از کشور در زمینه موضوع پژوهش

نویسنده/نویسندگان و سال	عنوان پژوهش	نتایج
بلاسکوا ^۱ و همکاران (۲۰۱۴)	شایستگی‌ها و مدل شایستگی معلمان دانشگاه	به ارائه خلاصه‌ای از مهارت‌ها/ استعدادهای حرفه‌ای و شخصی کلیدی و الگوهای رفتاری افراد پرداختند. آن‌ها پایه‌ای از هرگونه رفتار کاری حرفه‌ای را تشکیل دادند و سطح بلوغ آن‌ها، برای عملکرد موفق حرفه مربوطه حیاتی است.
براون ^۲ (۲۰۰۵)	رابطه بین شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی مدیران و انگیزش کارکنان / زیردستان	نتایج تحقیق رابطه معناداری را بین استفاده مدیران از شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی شان و رفتار انگیزشی کارکنان/ زیردستان نشان نداد.
بریکل ^۳ (۲۰۱۰)	ادراک متخصصان درمان مستقیم از چگونگی تأثیر شایستگی‌های عاطفی اجتماعی سرپرستان بر توانایی به‌کارگیری دانش آموخته شده	مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند نشان داد که آگاهی اجتماعی، توانایی درک عواطف، خودآگاهی و مهارت‌های اجتماعی سرپرست به کاربست دانش متخصصان کمک می‌نماید. درک دیدگاه‌های کارکنان، ارتباط و مدل‌سازی نقش مشخصه‌های رهبری هستند که سرپرستان می‌بایست جهت کمک به کارکنان به‌منظور عملی کردن دانش اکتساب شده از آن‌ها استفاده نمایند. به‌طور کلی یافته‌های این تحقیق نشان داد که به‌کارگیری ترکیبی از شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی و راهنمایی‌ها و هدایت‌های رهبری به‌منظور کمک به کارکنان جهت کاربرد دانش اکتسابی ضرورت دارد.
لانگ لینگ ^۴ (۲۰۱۱)	رابطه بین شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی و رضایت شغلی مدیران ارشد شرکت‌های تولیدکننده تراشه‌های کامپیوتری	خودآگاهی، خودمدیریتی و آگاهی اجتماعی رابطه معناداری با رضایت شغلی درونی نشان ندادند؛ خودآگاهی و آگاهی اجتماعی رابطه معنادار ضعیفی با رضایت برون شغلی داشتند. بررسی رابطه بین مدیریت روابط با رضایت شغلی درونی و بیرونی به دلیل پایین بودن ارزش آلفا انجام نشد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که ۱۰ درصد از واریانس رضایت شغلی کلی توسط خودآگاهی، خودمدیریتی و آگاهی اجتماعی قابل‌پیش‌بینی است.

1. Blašková
2. Brown
3. Brickle
4. Lang Ling

<p>رابطه مثبت و معناداری را بین شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی مدیران و عملکرد وظیفه‌ای کارکنان رابطه معنادار و مثبت قوی را بین شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی مدیران و عملکرد زمینه‌ای کارکنان نشان داد. بررسی رابطه ابعاد شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی و دو جنبه عملکرد شغلی (عملکرد وظیفه‌ای و زمینه‌ای) حکایت از رابطه مثبت و معنادار خودمدیریتی، آگاهی سازمانی و مدیریت روابط با هر دو جنبه عملکرد شغلی داشت؛ اما خودآگاهی تنها با عملکرد زمینه‌ای رابطه معنادار داشته و با عملکرد وظیفه‌ای رابطه معناداری نشان نداد. یافته همچنین بیانگر آن است که شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی مدیران قادر به پیش بینی ۱۳/۷٪ از واریانس عملکرد وظیفه‌ای و ۲۸/۹٪ از عملکرد زمینه‌ای است.</p>	<p>تأثیر شایستگی‌های عاطفی - اجتماعی مدیران بر عملکرد وظیفه‌ای و زمینه‌ای کارکنان بخش بانکداری</p>	<p>کاپاگودا^۱ (۲۰۱۲)</p>
<p>شایستگی‌های معلمان شامل دانش‌آموز - دانش محتوایی، دانش زمینه، مهارت‌های آموزش - مهارت‌های آموزش، توانایی برای انگیزش دانش‌آموزان، راهبری و چندکاری، آماده‌سازی دانش‌آموزان برای رویدادها و فعالیت‌های رقابتی، نظارت فعال بر پروژه‌های دانش‌آموزان است. ویژگی‌های شخصی شامل مراقبت، برانگیخته‌شدن، اشتیاق، اعتماد به نفس، صداقت/ اخلاقیات/ نژادی، مسئولیت، خلاقیت صبر و مهارت‌های درون‌فردی است.</p>	<p>شایستگی‌های معلمان</p>	<p>رابرتس و همکاران^۲ (۲۰۰۶)</p>
<p>با تعریف چارچوبی برای شایستگی استادان، قابلیت‌ها و شخصیت آن‌ها را از جمله عوامل مهم در کیفیت تدریسشان می‌داند. وی معتقد است که خودکارآمدی، علاقه‌مندی، باورها و اعتقادات به‌عنوان ویژگی‌های شخصیتی استادان و همچنین تجربه تدریس، تحصیلات مناسب و داشتن مدرک تحصیلی مرتبط بر کیفیت تدریس استادان مؤثر است.</p>	<p>ارائه چارچوبی برای شایستگی استادان</p>	<p>جو^۳ (۲۰۰۷)</p>

1. Kappagoda
2. Roberts
3. Goe

جدول ۲. سوابق پژوهشی در داخل کشور در زمینه موضوع پژوهش

نویسنده/نویسندگان و سال	عنوان پژوهش	نتایج
جعفری و عبد شریفی (۱۳۹۳)	ارائه مدل ساختاری از رابطه بین شایستگی‌های تدریس ادراک شده اعضای هیئت علمی و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان	اثر ابعاد شایستگی‌های تدریس ادراک شده اساتید (ایجاد جو مساعد یادگیری؛ درگیرکردن فعالانه فراگیران؛ ارزیابی دانش، مهارت و نگرش فراگیران؛ تسهیل دستیابی به اهداف آموزشی برای فراگیران؛ دادن بازخورد به فراگیران؛ نگاهی از میزان شایستگی و توانایی تدریس خود؛ پرورش خود راهبری و یادگیری مادام‌العمر)، بر ابعاد دستاوردهای تحصیلی دانشجویان (دستاوردهای حرفه‌ای؛ دستاورد رشد فردی؛ دستاورد تحصیلی؛ دستاورد ذهنی) مثبت و معنادار است.
محمدی و ملتجی (۱۳۹۲)	ارائه مدل معادله ساختاری اثربخشی برنامه درس تجربه‌شده دانشجویان و توسعه شایستگی رهبری آنان دانشگاه در شیراز	به‌طور کلی، به نقش و جایگاه بی‌نظیر برنامه درسی و به‌خصوص اثربخشی برنامه درسی تجربه شده اشاره می‌کند. به این معنا که آنچه که در نهایت شکل دهنده شایستگی‌های رهبری دانشجویان در فعالیت‌هایی همچون (خودآگاهی، کار گروهی، اصول رهبری، حل مسئله، مشارکت با اجتماعات متعدد و پیوستگی با اجتماع) است، آن است که شرایطی در دانشگاه فراهم شود که برنامه درسی از نظر (هدف، کیفیت، محتوا، تکالیف و ارزشیابی) برای دانشجویان مطلوب شده، وی را برای کسب شایستگی رهبری آماده سازد.
زعفریان و همکاران (۱۳۹۱)	مهارت‌آموزی دانشجویان فناوری اطلاعات در بازار کار با رویکرد شایستگی‌ها	چهارچوب مدیریت آموزش و اشتغال وزارت کار آمریکا تقریباً کلیه چارچوب‌های دیگر را پوشش می‌دهد و همچنین باتوجه به ارائه چارچوب شایستگی در حوزه فناوری اطلاعات توسط این سازمان، از ترکیب این دو چارچوب بعد از بومی‌سازی توسط خبرگان به‌عنوان چارچوب مفهومی این پژوهش استفاده شده است. بر اساس نتایج این پژوهش، مهم‌ترین شایستگی‌های کاری و سطح آموزش موردنیاز دانشجویان فناوری اطلاعات در مقطع کارشناسی به‌ترتیب اولویت عبارت‌اند از: ارائه راه‌حل‌های نوآورانه و خلاقانه (سطح ماهر)، ایجاد روابط و همکاری‌های حرفه‌ای (سطح شایسته)، حل مسئله و تصمیم‌گیری (ماهر)، استفاده از رایانه و برنامه‌های مرتبط برای وارد کردن و بازیابی اطلاعات (متخصص)، همکاری تیمی (متخصص)، مستندسازی اطلاعات (ماهر)، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی (متخصص)، کار با تکنولوژی (شایسته)، آشنایی با اصول کسب‌وکار (ماهر).

<p>سه بعد تجارب دانشجویان شامل ادراک از کیفیت محیط، کیفیت تلاش و انسجام اجتماعی، به ترتیب پیش‌بینی‌کننده معنادار دستاوردهای دانشگاهی آنان است. همچنین برحسب جنسیت، محل سکونت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و معدل تحصیلی، قدرت ابعاد تجارب دانشجویان در پیش‌بینی دستاوردهای آنان متفاوت است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان‌دهنده عدم وجود تفاوت معنادار بین میزان تحقق دستاوردهای دانشجویان برحسب جنسیت، محل سکونت و مقطع تحصیلی آنان و وجود تفاوت معنادار میان میزان تحقق دستاوردهای دانشجویان بر اساس رشته تحصیلی و معدل تحصیلی آنان است.</p>	<p>بررسی رابطه ویژگی‌های فردی و تجارب دانشجویان با دستاوردهای آنان از تحصیل در مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی</p>	<p>اوجی و مرزوقی (۱۳۹۲)</p>
<p>هر سه بعد تجارب دانشگاهی دانشجویان شامل ادراک از کیفیت تلاش، کیفیت محیط مؤسسه و انسجام اجتماعی به ترتیب پیش‌بینی‌کننده‌های دستاوردهای تحصیلی آنان است. همچنین برحسب رشته و مقطع تحصیلی، قدرت ابعاد تجارب دانشجویان در پیش‌بینی دستاوردهای تحصیلی آنان متفاوت است. نتایج این پژوهش به‌طور کلی نشان‌دهنده رضایت نسبی دانشجویان از دستاوردهای دانشگاهی است.</p>	<p>رابطه ویژگی‌های فردی و تجارب دانشگاهی با دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان</p>	<p>محمدزاده و همکاران (۱۳۹۵)</p>
<p>نتایج حاصل از این تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که: (۱) بین کیفیت تدریس اساتید با دستاوردهای تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد. (۲) کیفیت تدریس اساتید بر اساس ضریب رگرسیون تأثیر معناداری بر دستاوردهای تحصیلی دانشجویان ندارد. (۳) میزان دستاوردهای تحصیلی دانشجویان مرد بالاتر از میزان دستاوردهای تحصیلی دانشجویان زن است؛ اما تفاوت معناداری بین دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دختر و پسر وجود ندارد. (۴) میانگین دستاوردهای تحصیلی دانشجویان پایین‌تر از میانگین معیار است. (۵) بالاترین میزان میانگین کیفیت تدریس اساتید متعلق به رشته تربیت بدنی و پایین‌ترین میزان کیفیت تدریس اساتید متعلق به رشته علوم تربیتی است و تفاوت معناداری بین کیفیت تدریس اساتید رشته‌های مختلف تحصیلی وجود ندارد.</p>	<p>تأثیر کیفیت تدریس اساتید بر دستاوردهای تحصیلی دانشجویان</p>	<p>جعفری و همکاران (۱۳۹۵)</p>
<p>نتایج این مطالعه نشان داد که شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان کردستان رابطه مثبت و معناداری دارد.</p>	<p>رابطه شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان</p>	<p>ترک‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)</p>

۱.۱. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی بوده و باتوجه به هدف اصلی پژوهش و مسائل مطرح شده از نظر روش‌شناسی، روش ترکیبی (کمی و کیفی) آشیانه‌ای از نوع رابطه‌ای است. این پژوهش مشتمل بر دو بخش کمی و کیفی است. در بخش کمی روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل دانشجویان سال آخر دانشگاه فرهنگیان استان کردستان در رشته‌های مختلف در دو پردیس دخترانه و پسرانه است. بر اساس اطلاعات دریافتی از واحد آموزش دانشگاه فرهنگیان تعداد کل دانشجویان سال آخر برابر ۷۲۰ نفر بودند که تعداد ۱۴۶ نفر دانشجویان دختر و ۵۷۴ نفر دانشجویان پسر بودند. بر اساس فرمول کوکران برای جامعه‌ای ۷۲۰ نفری، تعداد ۲۵۰ نفر به عنوان حجم نمونه محاسبه گردید. جهت انتخاب نمونه‌های مورد نیاز، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای باتوجه به نوع رشته تحصیلی دانشجویان استفاده شد. بدین صورت که باتوجه به حجم نمونه مشخص شده، ابتدا ۳۰٪ از گروه‌های درسی مختلف در دانشگاه انتخاب و سپس از هر گروه، کلاس‌های سال آخر رشته‌های تحصیلی دایر گروه‌ها در دوره کارشناسی انتخاب و کلیه دانشجویان آن کلاس‌ها به عنوان نمونه پژوهش انتخاب و به تکمیل ابزار پژوهش پرداختند. در این پژوهش باتوجه به وجود دو متغیر شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان و تجارب دوره تحصیلی دانشجویان از دو ابزار به شرح زیر استفاده شده است:

مقیاس شایستگی‌های مدرسان

در این پژوهش از مقیاس محقق ساخته شایستگی (فنی، رفتاری و زمینه‌ای) مبتنی بر مدل چشم شایستگی (انجمن بین‌المللی مدیریت پروژه^۱، ۲۰۱۰) استفاده شده است که شامل ۳۵ گویه ۵ گزینه‌ای از نوع لیکرت است. این مقیاس دارای سه زیر مقیاس شامل شایستگی‌های فنی، رفتاری و زمینه‌ای است. توزیع گویه‌ها مطابق با جدول ۳ است.

---

1. International Project Management Association (IPMA)

جدول ۳. ساختار پرسش‌نامه مربوط به ابعاد شایستگی‌های مدرسان

متغیر	ابعاد	گویه‌ها	طیف پاسخ‌ها
شایستگی مدرسان	فنی	۴-۵-۶-۷-۱۰-۱۵-۱۸-۲۲-۲۳-۲۵-۳۱-۳۲-۳۵	۵-۱ ۱ (بسیار کم) ۵ (بسیار زیاد)
	رفتاری	-۱۲-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰-۲۱-۲۴-۲۶-۲۷-۳۰-۳۳ -۲-۳-۹	
	زمینه‌ای	۱-۸-۱۱-۱۳-۱۴-۲۸-۲۹-۳۴	
کل		۳۵	

روایی و پایایی مقیاس شایستگی مدرسان

در جهت محاسبه روایی ابزار پژوهش از تحلیل گویه و برای محاسبه پایایی آن، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد تحلیل گویه نشان داد که ضرایب همبستگی به‌دست‌آمده بین گویه‌های هر بعد با نمره کل آن، معنادار به‌دست‌آمده است که تأییدکننده روایی ابعاد مقیاس است. همچنین بر اساس ضریب آلفای کرونباخ بالای به‌دست‌آمده، پایایی ابعاد نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد (جدول ۴).

جدول ۴. روایی و پایایی انواع مقیاس شایستگی‌های مدرسان

مقیاس	فنی	رفتاری	زمینه‌ای
ضریب همبستگی	۰/۵۶-۰/۸۰	۰/۴۸-۰/۷۵	۰/۵۶-۰/۸۲
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۱
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۸۵

پرسش‌نامه تجارب دوره تحصیلی دانشجویان

در این پژوهش از مقیاس محقق ساخته تجارب دوره تحصیلی دانشجویان که مبتنی بر مقیاس کیفیت آموزش (مارش، ۲۰۰۲) است، استفاده شده است. این مقیاس شامل ۳۱ گویه مشتمل بر ابعاد کیفیت آموزش؛ یادگیری؛ اشتیاق؛ سازماندهی؛ تعاملات گروهی؛ تعاملات فردی؛ مفاهیم؛ امتحانات؛ تکالیف و ارزیابی است و به‌صورت طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای از بسیار موافقم تا بسیار مخالفم درجه‌بندی شده است. در جدول ۵ توزیع گویه‌های مرتبط به ابعاد تجارب دوره تحصیلی دانشجویان بیان گردیده است.

جدول ۵. گویه‌های مربوط به هر یک از ابعاد مقیاس تجارب دوره دانشجویان

زیرمقیاس‌ها	گویه‌ها
یادگیری	۱-۴
اشتیاق	۵-۸
سازماندهی	۹-۱۲
تعاملات گروهی	۱۳-۱۶
تعاملات فردی	۱۷-۲۰
مفاهیم	۲۱-۲۴
امتحانات	۲۵-۲۷
تکالیف	۲۸-۲۹
ارزیابی کلی	۳۰-۳۱

روایی و پایایی مقیاس تجارب دوره تحصیلی

در جهت محاسبه روایی ابزار پژوهش از تحلیل گویه و برای محاسبه پایایی آن، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد تحلیل گویه نشان داد که ضرایب همبستگی به‌دست‌آمده بین گویه‌های هر بعد با نمره کل آن، معنادار به‌دست‌آمده است که تأییدکننده روایی ابعاد مقیاس است. همچنین بر اساس ضریب آلفای کرونباخ بالای به‌دست‌آمده، پایایی ابعاد نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد (جدول ۶).

جدول ۶. روایی و پایایی ابعاد مقیاس تجارب دوره تحصیلی

ابعاد	یادگیری	اشتیاق	سازماندهی	تعاملات گروهی	تعاملات فردی	مفاهیم	امتحانات	تکالیف	ارزیابی
طیف همبستگی	۰/۷۴	۰/۶۲	۰/۶۹	۰/۷۵	۰/۵۷	۰/۶۳	۰/۸۸	۰/۹۴	۰/۸۸ -۰/۸۹
سطح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱ -۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۸۳	۰/۴۸	۰/۷۵	۰/۸۱	۰/۶۴	۰/۸۵	۰/۸۸	۰/۸۷	۰/۷۲

در بخش کیفی پژوهش نیز از مطالعه پدیدارشناسی استفاده شد و مشارکت‌کنندگان شامل ۳۳ نفر از دانشجو - معلمان دانشگاه فرهنگیان بودند. در این بخش از پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع «معیار» استفاده شد. روش جمع‌آوری داده‌های کیفی مصاحبه نیمه ساختمند با دانشجو معلمان بود که به منظور اعتبارسنجی نتایج کیفی از تکنیک‌های اعتبارپذیری و اتکاپذیری استفاده شد. جهت طراحی چارچوب رابطه بین شایستگی‌های مدرسان و تجارب دوره تحصیلی دانشجویان از روش تحلیل شبکه مضامین استفاده گردید.

۲. یافته‌های پژوهش

۱,۲. یافته‌های بخش کمی

در این قسمت داده‌های مربوط، در راستای پاسخ به سؤالات بخش کمی پژوهش، تجزیه و تحلیل آماری شده است.

الف. آیا بین شایستگی‌های مدرسان دانشگاه فرهنگیان با تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی‌شان رابطه معناداری وجود دارد؟

✓ بر اساس نتایج به دست آمده بین انواع شایستگی مدرسان (زمینه‌ای، فنی و رفتاری) با برخی از ابعاد تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی‌شان (یادگیری، اشتیاق تحصیلی، سازماندهی، تعاملات گروهی و تعاملات فردی) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ ولی نتایج نشان داد که بین شایستگی زمینه‌ای مدرسان با برخی از ابعاد تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی‌شان (مفاهیم، امتحانات، تکالیف و ارزیابی کلی) رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۷. ماتریس همبستگی انواع شایستگی های مدرسان دانشگاه فرهنگیان با تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی شان

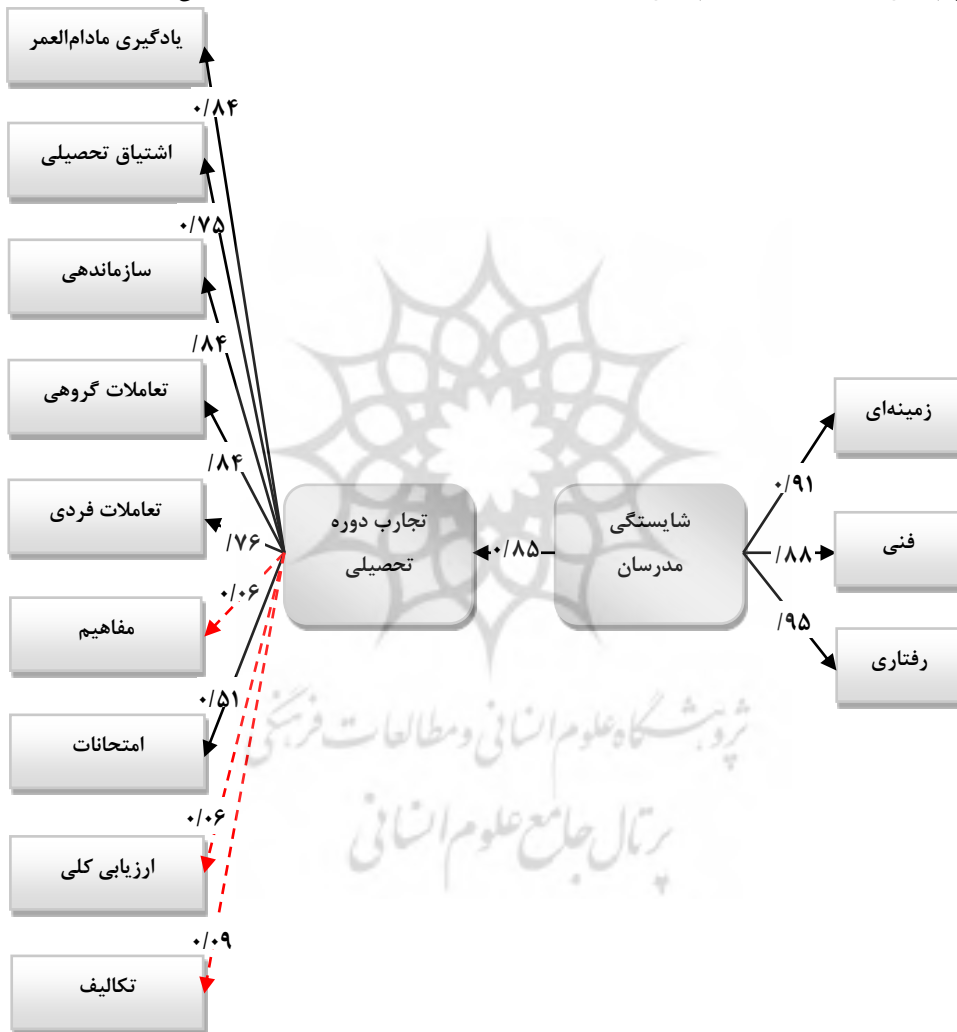
مقیاس	زمینه ای	فنی	رفتاری	یادگیری	اشتیاق تحصیلی	سازماندهی	تعاملات گروهی	تعاملات فردی	مفاهیم	امتحانات	تکالیف	ارزیابی کلی
	زمینه ای	۱										
	فنی	۰/۸۲**	۱									
	رفتاری	۰/۸۵**	۰/۸۵**	۱								
	یادگیری	۰/۶۰**	۰/۶۲**	۰/۶۵**	۱							
	اشتیاق تحصیلی	۰/۵۲**	۰/۵۴**	۰/۵۱**	۰/۶۷**	۱						
	سازماندهی	۰/۵۵**	۰/۵۶**	۰/۶۱**	۰/۶۲**	۰/۵۷**	۱					
	تعاملات گروهی	۰/۵۷**	۰/۵۹**	۰/۶۳**	۰/۶۵**	۰/۵۱**	۰/۷۴**	۱				
	تعاملات فردی	۰/۵۲**	۰/۵۶**	۰/۵۳**	۰/۵۷**	۰/۶۰**	۰/۵۷**	۰/۵۷**	۱			
	مفاهیم	-۰/۰۲	-۰/۰۳	-۰/۰۶	-۰/۱۱	-۰/۰۵	-۰/۱۳	-۰/۰۹	۱			
	امتحانات	-۰/۰۰۰۲	-۰/۰۳	-۰/۰۴	-۰/۱۳	-۰/۰۵	-۰/۰۲	-۰/۱۱	-۰/۱۳	۱		
	تکالیف	-۰/۰۷	-۰/۰۸	-۰/۰۹	-۰/۱۰	-۰/۰۴	-۰/۰۲	-۰/۱۱	-۰/۱۵	-۰/۱۳	۱	
	ارزیابی کلی	-۰/۰۲	-۰/۰۵	-۰/۰۶	-۰/۰۸	-۰/۰۳	-۰/۰۲	-۰/۱۱	-۰/۰۹	-۰/۱۳	-۰/۱۳	۱

**p < ۰/۰۱

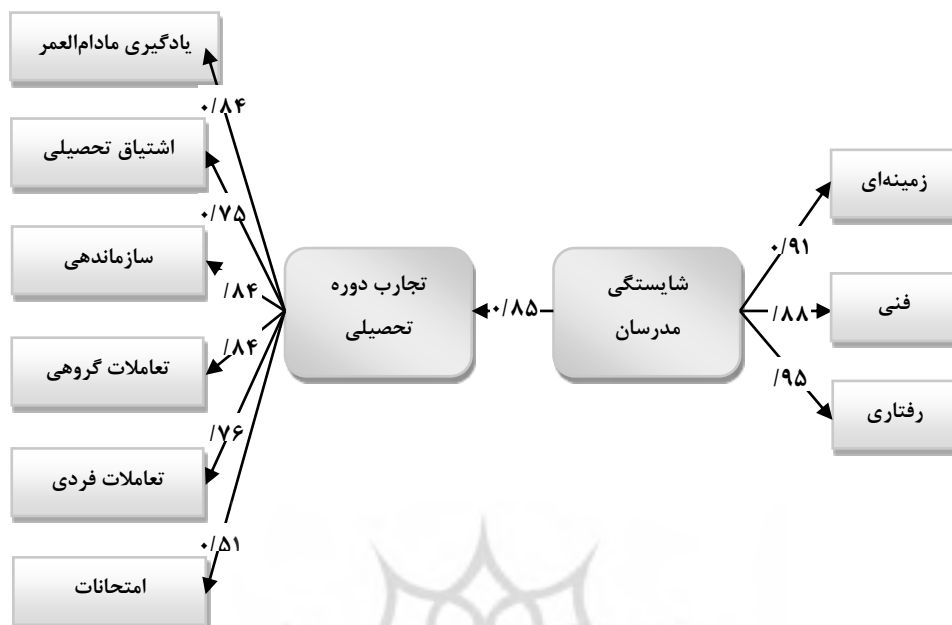
p* < ۰/۰۵

ب. آیا شایستگی های مدرسان پیش بینی کننده معنادار تجارب دانشجویان است؟
 ✓ بر اساس شکل ۱، شایستگی های مدرسان پیش بینی کننده معنادار تجارب دانشجویان ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۸۵$) است. لازم به ذکر است مطابق با شکل ۱ به ترتیب شایستگی رفتاری، زمینه ای و فنی با بار عاملی به مقدار ۰/۹۵، ۰/۹۱، ۰/۸۸

دارای بیشترین بار عاملی برای تبیین شایستگی مدرسان است و یادگیری مادام‌العمر، سازماندهی و تعاملات گروهی با بار عاملی (۰/۸۴)، تعاملات فردی با بار عاملی (۰/۷۶)، اشتیاق تحصیلی با بار عاملی (۰/۷۵) و امتحانات با بار عاملی (۰/۵۱)، تبیین‌کننده معنادار تجارب دوره تحصیلی دانشجویان هستند. اما ارزیابی کلی با بار عاملی (۰/۰۶-)، مفاهیم با بار عاملی (۰/۰۶-) و تکالیف با بار عاملی (۰/۰۹-) به دلیل پایین بودن بار عاملی پایین فاقد روایی بوده و حذف می‌شوند (شکل ۲).

شکل ۱. پیش‌بینی تجارب دوره تحصیلی دانشجویان بر اساس شایستگی مدرسان

شکل ۲. پیش‌بینی تجارب دوره تحصیلی دانشجویان بر اساس شایستگی مدرسان

۲,۲. یافته‌های بخش کیفی

در این بخش از پژوهش به منظور پاسخگویی به سؤالات بخش کیفی پژوهش با تعداد ۳۳ نفر از دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان استان کردستان در دو پردیس پسرانه و دخترانه مصاحبه به عمل آمد. فرایند مصاحبه به صورت نیمه عمیق بود که سؤالات مصاحبه از طرف پژوهشگر به صورت باز مطرح گردید و هریک از مشارکت‌کنندگان با توجه به موارد مطرح شده، به آنها پاسخ دادند. فرایند انجام کار بدین صورت بود که هم‌زمان با توزیع و گردآوری ابزار کمی پژوهش با دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان از رشته‌های مختلف (تعداد ۳۳ نفر از دانشجویانی که در بخش کمی پژوهش مشارکت داشته‌اند) درباره مؤلفه‌های اساسی جهت شکل‌گیری تجارب دانشجویان، مصاحبه به عمل آمد. داده‌های کیفی گردآوری شده با بهره‌گیری از شیوه تحلیل مضمون با روش براون و کلارک (۲۰۰۶) گردآوری، کدگذاری و تحلیل شدند.

سؤال اول: تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی مبتنی بر شایستگی‌های مدرسان

چگونه شکل می‌گیرد؟

به منظور پاسخگویی به سؤال اول پژوهش از روش شبکه مضامین آتراید - استیرلینگ (۲۰۰۱) استفاده شده است. فرایند انجام کار در این مرحله در ادامه بیان گردیده است:

- مرحله کدگذاری اولیه و ساخت کدهای معنادار: در این مرحله در گام اول متن مصاحبه‌ها روی کاغذ پیاده گردید و به صورت مکتوب درآمد و در گام بعدی کدهای معنادار به عنوان دومین مرحله در فرایند تشکیل شبکه مضامین استخراج گردید. در ادامه با مطالعه عمیق متن مصاحبه‌ها تلاش گردید تا قسمت‌های کلیدی و مهم و مرتبط با موضوع پژوهش استخراج شود؛ لذا تمامی مراحل توسط پژوهشگر و با نظارت اساتید انجام و کدهای معنادار، مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و در نهایت مضامین فراگیر شکل گرفت. مرحله ساخت مضامین پایه: در این بخش، فهرست طولانی از کدهای معنادار شکل گرفت. محقق با توجه به سؤالات پژوهش، به دسته‌بندی و طبقه‌بندی کدها اقدام نمود؛ بنابراین با مطالعه و مقایسه مکرر کدها، مضامین پایه که متشکل از چند کد معنادار مشابه بود، ایجاد شد.

- ساخت مضامین سازمان‌دهنده: در این بخش از پژوهش با مطالعه و بررسی عمیق مضامین پایه و کشف ارتباط میان مضامین مشترک به سازمان‌دادن مضامین سازمان‌دهنده پرداخته شد. همان‌طور که از عنوان مضامین سازمان‌دهنده آشکار است، برخی از عوامل مستخرج از داده‌ها در ارتباط با شایستگی اساتید نبوده و عوامل دیگری را نمایان می‌کند. اگرچه این عوامل از نظر شرکت‌کنندگان جزء عوامل مؤثر در کسب تجارب دوره است، اما به دلیل اینکه جزء اهداف و سؤالات پژوهش نیستند، در میان عوامل اصلی مرتبط با شایستگی حذف می‌گردند. اما کشف این عوامل می‌تواند در تبیین نتایج و یا شکل‌دهی به مسیر تحقیقات بعدی اثرگذار باشد.

- ساخت مضامین سازمان‌دهنده اولیه و نهایی: در گام بعدی با ادغام مضامین پایه، به استخراج مضامین سازمان‌دهنده اولیه و تشکیل مضامین سازمان‌دهنده نهایی، پرداخته شد. در این بخش از پژوهش با مطالعه و بررسی عمیق مضامین پایه و کشف ارتباط میان مضامین مشترک به سازمان‌دادن مضامین سازمان‌دهنده اولیه و سپس مضامین سازمان‌دهنده نهایی پرداخته شد.

- مرحله ساخت مضامین فراگیر برگرفته از مضامین اولیه و نهایی
در این بخش با ترکیب عوامل سازمان‌دهنده اولیه و نهایی و ایجاد ارتباط میان آنها

به صورت شبکه مضامین در هریک از بخش های تجارب کسب شده دانشجو معلمان، به مضامین فراگیر دست یافتیم. در این قسمت از پژوهش مضامین سازمان دهنده و فراگیر برگرفته از مضامین پایه جهت کشف عوامل مؤثر در دستیابی به تجارب تحصیلی دانشجویان بیان گردیده است (جدول ۸).

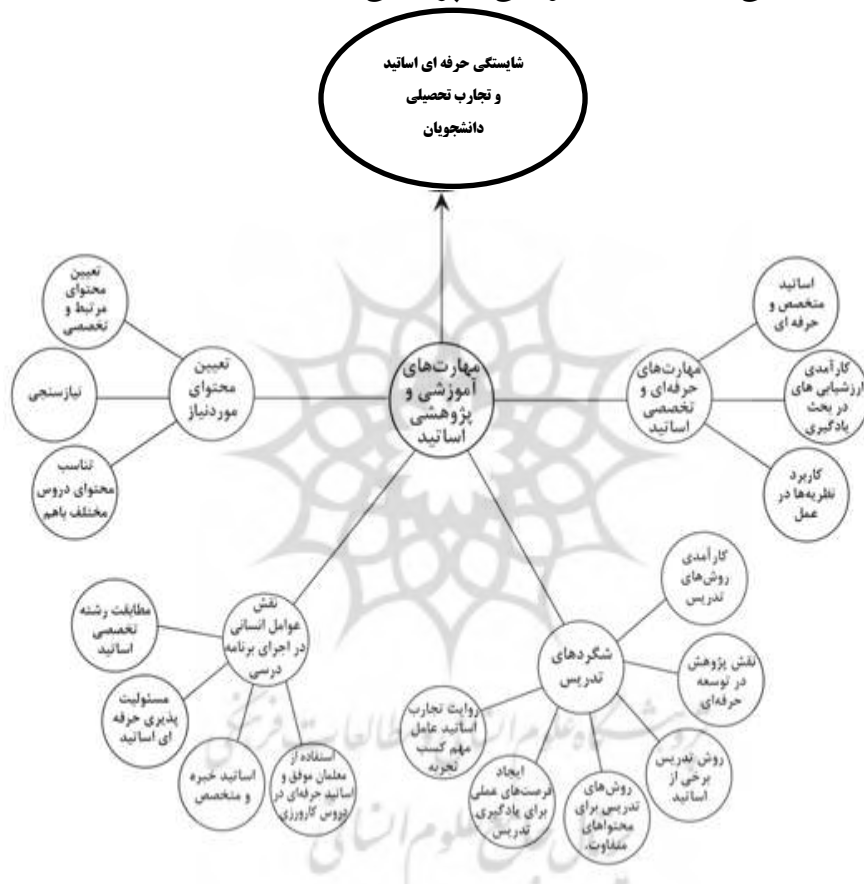
جدول ۸. مضامین سازمان دهنده و فراگیر برگرفته از مضامین پایه جهت بررسی رابطه شایستگی

حرفه ای اساتید و تجارب تحصیلی دانشجویان

ردیف	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده اولیه	مضمون سازمان دهنده نهایی	مضمون فراگیر
۱	اساتید متخصص و حرفه ای	مهارت های حرفه ای و تخصصی اساتید	مهارت های آموزشی و پژوهشی اساتید	شایستگی حرفه ای اساتید و تجارب تحصیلی دانشجویان
۲	ناکارآمدی ارزشیابی های در بحث یادگیری			
۳	کاربرد نظریه ها در عمل			
۴	تعیین محتوای غیر مرتبط و تخصصی	تعیین محتوای مورد نیاز		
۵	نیازسنجی			
۶	تناسب محتوای دروس مختلف با هم			
۷	کارآمدی روش های تدریس	شگردهای تدریس		
۸	نقش پژوهش در توسعه حرفه ای			
۹	استفاده از روش تدریس متناسب با محتوای درسی توسط اساتید			
۱۰	روش های تدریس متفاوت برای محتوای متفاوت	نقش عوامل انسانی در اجرای برنامه درسی		
۱۱	ایجاد فرصت های عملی برای یادگیری تدریس			
۱۲	روایت تجارب اساتید عامل مهم کسب تجربه			
۱۳	استفاده از معلمان موفق و اساتید حرفه ای در دروس کارورزی	نقش عوامل انسانی در اجرای برنامه درسی		
۱۴	اساتید خبیره و متخصص			
۱۵	مسئولیت پذیری حرفه ای اساتید			
۱۶	مطابقت رشته تخصصی اساتید			

- مرحله کشف شبکه مضامین:

در این بخش از پژوهش با توجه به نتایج حاصل از مصاحبه، عوامل مؤثر در کسب تجارب تحصیلی دانشجویان به دست آمده است که در قالب شکل ۳ نشان داده شده است. داده‌های به دست آمده از روش تحلیل مضمون نشان دهنده آن است که در بخش چگونگی شکل‌گیری تجارب تحصیلی دانشجویان، مضامین در قالب یک مضمون سازمان‌دهنده نهایی، مهارت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید، بیان شده است.

شکل ۳. شبکه مضامین شایستگی حرفه‌ای اساتید و تجارب تحصیلی دانشجویان

ج. سایر یافته‌های پژوهش

در طی مصاحبه‌های به عمل آمده، دانشجویان مصاحبه‌شونده به عوامل دیگری نیز به عنوان عوامل تأثیرگذار در کسب تجارب تحصیلی خود اشاره می‌کردند که شامل

مواردی غیر از شایستگی اساتید بود؛ اما از آنجایی که مورد تأکید و تکرار قرار می‌گرفتند، در ادامه تحلیل داده‌های کیفی مورد بررسی و تحلیل مضمون قرار گرفتند که گزارش آن به شرح مندرج در ذیل است^۱:

در این قسمت از پژوهش مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر برگرفته از مضامین پایه جهت کشف عوامل مؤثر در دستیابی به تجارب تحصیلی بیان گردیده است (جدول ۹).

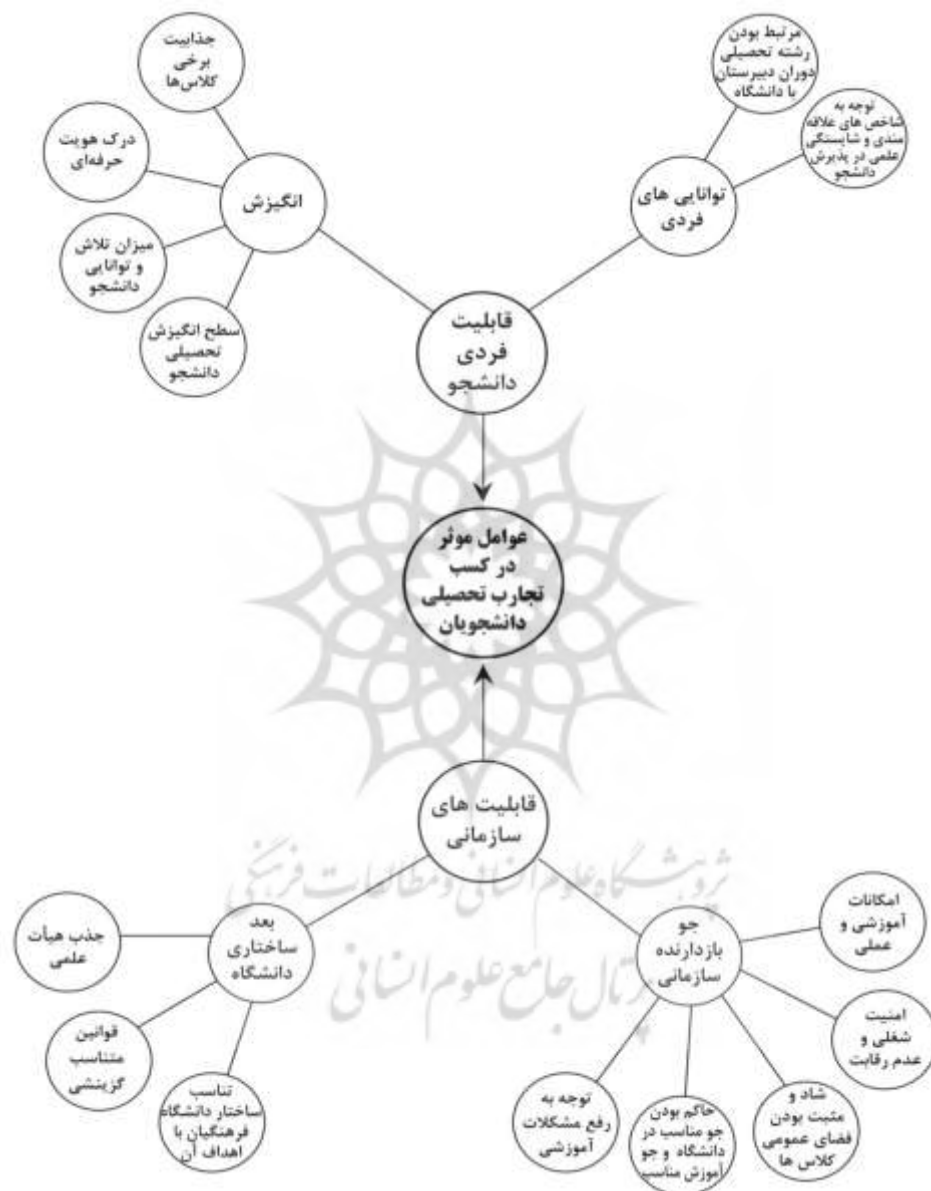
جدول ۹- مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر برگرفته از مضامین پایه جهت کشف عوامل مؤثر در

دستیابی به تجارب تحصیلی

ردیف	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده اولیه	مضمون سازمان‌دهنده نهایی	مضمون فراگیر
۱	تناسب ساختار دانشگاه فرهنگیان با اهداف آن	بعد ساختاری دانشگاه	قابلیت‌های سازمانی	عوامل مؤثر بر کسب تجارب تحصیلی
۲	قوانین متناسب‌گزینشی			
۳	جذب هیئت علمی			
۴	امکانات آموزشی و عملی			
۵	امنیت شغلی و عدم رقابت			
۶	شاد و مثبت بودن فضای عمومی کلاس‌ها			
۷	امکانات آموزشی و عملی			
۸	حاکم بودن جو مناسب در دانشگاه و جو آموزشی			
۹	توجه به رفع مشکلات آموزشی مشکلی			
۱۰	امنیت شغلی و عدم رقابت	انگیزش		
۱۱	سطح انگیزش تحصیلی دانشجو			
۱۲	میزان تلاش و توانایی دانشجو			
۱۳	درک هویت حرفه‌ای			
۱۴	جذابیت برخی کلاس‌ها	توانایی‌های فردی		
۱۵	مرتبط بودن رشته تحصیلی دوران دبیرستان با دانشگاه			
۱۶	توجه به شاخص‌های علاقه‌مندی و شایستگی علمی در پذیرش دانشجو			
۱۷	مرتبط بودن رشته تحصیلی دوران دبیرستان با دانشگاه			
۱۸	توجه به شاخص‌های علاقه‌مندی و شایستگی علمی در پذیرش دانشجو			

۱. در اینجا به منظور رعایت ایجاز از ذکر مستندات مربوطه خودداری شده است.

به‌طور کلی، در بخش چگونگی شکل‌گیری تجارب تحصیلی دانشجویان، مضامین در قالب دو مضمون سازمان‌دهنده نهایی دسته‌بندی شده که شامل: ۱- قابلیت‌های سازمانی و ۲- قابلیت‌های فردی هستند (شکل ۴).

شکل ۴. شبکه مضامین سایر عوامل مؤثر در کسب تجارب تحصیلی

۳. بحث و نتیجه‌گیری

بررسی اسناد و مدارک علمی و پژوهشی نشان می‌دهد که «شایستگی‌های حرفه‌ای مدرسان دانشگاه فرهنگیان» و تأثیر آن بر «تجارب و تحصیلی دانشجو معلمان» در ساختار سازمانی جدید و در بافت فعلی از سوی محققان مورد مطالعه و مذاقه قرار نگرفته است و شایستگی‌های مدرسان در ارتباط با تجارب دوره و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان کم‌تر مورد توجه پژوهشگران بوده به همین دلیل و با توجه به اهمیت هر دو موضوع، رابطه شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره دانشجویان به عنوان مسئله اصلی این پژوهش انتخاب گردید؛ بنابراین به مسئله پژوهش به صورت ترکیبی پرداخته شد و در این راستا هم‌زمان با بررسی کمی وضعیت و روابط متغیرهای مذکور، و همچنین موانع احتمالی در ارتباط با متغیرهای ملاک، به صورت کیفی (مصاحبه عمیق) مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

در بخش کمی، جهت طراحی پرسش‌نامه، مصاحبه‌هایی با تعدادی از خبرگان انجام گرفت. سپس با استفاده از پیشینه پژوهشی موجود، عوامل مورد نظر تکمیل گردید و سؤالاتی برای هر یک از آن‌ها طراحی و پرسش‌نامه اولیه آماده شد. پرسش‌نامه‌های مذکور قبل از تکثیر و توزیع جهت ارزیابی سؤالات و بررسی روایی و پایایی، به صورت آزمایشی بین تعداد ۳۰ نفر از افراد نمونه آماری پژوهش، توزیع شد. پس از توزیع آزمایشی پرسش‌نامه‌ها، برخی از اشکالات نگارشی و جمله‌بندی سؤالات اصلاح و برخی از سؤالات تفکیک و برخی نیز حذف گردید؛ و نهایتاً پایایی و روایی پرسش‌نامه تأیید شد. در مرحله بعد، پرسش‌نامه در جامعه آماری، توزیع گردید. داده‌های استخراج شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

از آنجا که روش پژوهش حاضر ترکیبی از نوع آشیانه‌ای بود و ماهیت این روش ایجاب می‌کرد که یکی از رویکردها غالب باشد و رویکرد دیگر جهت تبیین نتایج آن بکار رود. در این پژوهش، روش کمی جهت پاسخ به سؤالات پژوهشی، مورد استفاده قرار گرفت و سپس با نمونه‌گیری هدفمند از جامعه بخش کمی، به بررسی عمیق‌تر جهت تبیین نتایج آن، با مصاحبه نیمه‌ساختارمند پرداخته شد. با تعداد ۳۳ نفر از دانشجویان سال آخر دانشگاه فرهنگیان استان کردستان در دو پردیس دخترانه و پسرانه به منظور تبیین یافته‌های حاصل بخش کمی مصاحبه (عمیق نیمه‌ساختاریافته) به عمل آمد.

۴. نتایج پژوهش

رابطه بین شایستگی مدرسان با تجارب تحصیلی دانشجویان یافته‌های کمی پژوهش نشان داد که بین انواع شایستگی مدرسان (فنی، زمینه‌ای و رفتاری) با برخی از ابعاد تجارب دانشجویان از دوره تحصیلی‌شان (یادگیری، اشتیاق تحصیلی، سازماندهی، تعاملات گروهی و تعاملات فردی) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر این در این پژوهش برای پیش‌بینی تجارب دانشجویان از روی شایستگی‌های مدرسان از مدل معادله ساختاری استفاده شد که نتایج نشان داد شایستگی‌های مدرسان پیش‌بینی‌کننده معنادار تجارب دانشجویان ($P < 0/01$) و عاملی به مقدار $0/95$ ، $0/91$ ، $0/88$ دارای بیشترین بار عاملی برای تبیین تجارب دانشجویان است. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که هر چه شایستگی‌های مدرسان دانشگاه فرهنگیان در وضعیت مطلوب‌تر و بهتری قرار گیرد، دانشجویان تجارب تحصیلی بهتری در زمینه‌های مختلف (یادگیری، اشتیاق تحصیلی، سازماندهی، تعاملات گروهی و تعاملات فردی) کسب خواهند کرد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های جعفری و عبد شریفی (۱۳۹۳)، مزاروزوا و ماساروس (۲۰۱۲)، کاپاگودا (۲۰۱۲)، رابرتس و همکاران (۲۰۰۶) همسو و همخوان است.

نتایج کیفی (حاصل از مصاحبه دانشجویان) نیز موید رابطه بین شایستگی اساتید با تجارب تحصیلی دانشجویان است. در این زمینه مهارت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید (شامل توانایی حرفه‌ای و تخصصی اساتید، شگردهای تدریس، تعیین محتوای موردنیاز و نقش عوامل انسانی در اجرای برنامه درسی)، به‌عنوان یکی از مضامین اصلی شناخته شده است که نقش مهمی در چگونگی شکل‌گیری تجارب دانشجویان دارد. اما در بخش کیفی در کنار مهارت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید دو مؤلفه دیگر هم شناسایی شدند که از دیدگاه دانشجو معلمان به‌عنوان عوامل مؤثر در چگونگی شکل‌گیری تجارب دانشجویان نقش مهمی را در این زمینه ایفا می‌کنند که این دو مؤلفه عبارت‌اند از قابلیت‌های سازمانی و قابلیت‌های فردی دانشجویان که قابلیت‌های سازمانی مشتمل بر مولفه‌های ابعاد ساختاری دانشگاه و جوّ سازمانی بازدارنده است و قابلیت‌های فردی نیز شامل انگیزش درونی و توانایی‌های فردی است.

در این زمینه قابل ذکر است که مؤلفه مهارت‌های آموزشی و پژوهشی، مضامین گسترده‌ای از مهارت‌های رفتاری، تخصصی، حرفه‌ای، پژوهشی و تجربه‌ای را شامل می‌شود که انواع سه‌گانه شایستگی اساتید (فنی، زمینه‌ای و رفتاری) را می‌توان در این مضامین یافت که این خود نیز مکمل نتایج بخش کمی است؛ بنابراین یکی از مؤلفه‌های استخراج شده از متن مصاحبه‌ها مربوط به بحث شایستگی اساتید است. دو مؤلفه شناسایی شده دیگر در بخش کیفی مربوط به سطح سازمانی و ساختار و قوانین آن از یک سو و توانایی‌های دانشجویان و علاقه‌مندی‌های آنان از سوی دیگر است که این خود حاکی از آن است که اگرچه شایستگی اساتید در کسب تجارب تحصیلی دانشجویان مهم است؛ ولی عوامل دیگری هم در این زمینه مؤثر است که از آن جمله می‌توان به قابلیت‌های سازمانی دانشگاه و قابلیت‌ها و توانایی دانشجویان اشاره نمود. به‌طور کلی می‌توان گفت که همه این عوامل با یکدیگر می‌تواند منجر به توسعه و بهبود تجارب تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شود.

بنابراین، باتوجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که برای بهبود تجارب تحصیلی دانشجویان باید تلاش نمود که شایستگی‌های مدرسان و اساتید دانشگاه را ارتقا داد. شایستگی مدرسان می‌تواند مزایا و منافع بسیار زیادی را برای سازمان به وجود آورد. این منافع در سطوح متفاوتی از سازمان نمودار می‌گردد. بعضی منافع فقط در محیط داخلی سازمانی (شامل کاهش غیبت کارکنان، بهبود روحیه مدرسان، کاهش جابه‌جایی و افزایش انگیزه آنان) هویدا می‌گردند؛ درحالی‌که بعضی از منافع تأثیر مستقیمی بر ذی‌نفعان خارجی سازمان دارند. در واقع اثرات مثبت شایستگی مدرسان به نفع سازمان و نیروی انسانی سازمان است. این مزایا شامل افزایش بهره‌وری کارکنان، بالا رفتن نرخ دستمزد، افزایش عزت نفس و بهبود سلامتی کارکنان است. اما باتوجه به نتایج پیش‌گفته، صرف تأکید و تمرکز بر شایستگی‌های اساتید به‌تنهایی کافی نیست و لازم است به عوامل مؤثر دیگری نیز که در این زمینه شناسایی شده‌اند (قابلیت‌های سازمانی و قابلیت‌های فردی دانشجویان) توجه نمود.

این نتایج حاکی از این واقعیت است که جهت بهبود وضعیت تجارب دانشجویان دانشگاه فرهنگیان باید علاوه بر شایستگی اساتید و مدرسان به سایر عوامل مؤثر در

این زمینه نیز توجه شود؛ بنابراین می‌بایست هم بر روی شایستگی مدرسان سرمایه‌گذاری شود و هم قابلیت‌های فردی دانشجو و قابلیت‌های سازمانی دانشگاه به‌گونه‌ای توسعه داده شود که زمینه‌ساز توسعه تجارب و دستاوردها تحصیلی مطلوب در دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شود.

منابع

- اوجی، آناهیتا و مرزوقی، رحمت اله (۲۰۱۳)، *بررسی رابطه ویژگی‌های فردی و تجارب دانشجویان با دستاوردهای آنان از تحصیل در مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی*، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۰ (۳۸)، ۵۶-۷۱.
- بازرگان، عباس؛ فتح‌آبادی، جلیل و عین‌اللهی، بهرام (۱۳۸۰)، *رویکرد مناسب ارزیابی درونی برای ارتقای مستمر کیفیت گروه‌های آموزشی در دانشگاه‌های علوم پزشکی*، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی. شماره دوم. صص ۲۶-۱.
- ترک‌زاده، جعفر؛ مرزوقی، رحمت‌الله؛ محمدی، مهدی؛ و کرم‌اج، ولی احمد (۱۳۹۷)، *رابطه شایستگی‌های مدرسان با تجارب دوره و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان*، تدریس پژوهی، ۶ (۱)، ۹۹-۱۱۹.
- جعفری، سکینه و سیری، فاطمه و معبدی نژاد، فاطمه (۱۳۹۵)، *تأثیر کیفیت تدریس اساتید بر دستاوردهای تحصیلی دانشجویان*، دومین کنگره بین‌المللی توانمندسازی جامعه در حوزه علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران.
- جعفری، سکینه؛ عبد شریفی، فاطمه (۱۳۹۳)، *ارائه مدل ساختاری از رابطه بین شایستگی‌های تدریس ادراک شده اعضای هیئت علمی و دستاوردهای تحصیلی دانشجویان*، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۱ (۶)، ۶۶-۴۷.
- حسینی، میر قاسم؛ نصر، احمدرضا (۱۳۹۱)، *اعتبارسنجی آموزش عالی در هزاره سوم با محوریت برنامه درسی*، مجله نامه آموزش عالی، ۵ (۱۷)، ۴۷-۱۳.
- خدیوی، اسدالله و حسین نژاد عبدی، معصومه (۱۳۸۴)، *طراحی و تدوین الگویی برای توسعه حرفه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان استان آذربایجان شرقی*، مجموعه مقالات کنفرانس - دانشگاه فرهنگیان؛ دومین کنفرانس ملی و نهمین همایش ارزیابی کیفیت نظام‌های دانشگاهی.

- رمزدن، پال (۱۳۹۴)، *یادگیری برای تدریس در آموزش عالی*، ترجمه عبدالرحیم نوه ابراهیم، انتشارات دانشگاه فرهنگیان.
- زعفریان، رضا؛ مجاب، فرناز؛ و شهریاری، ایلوش (۱۳۹۱)، *مهارت‌آموزی دانشجویان فناوری اطلاعات در بازار کار با رویکرد شایستگی‌ها*، خلاصه مقالات نخستین همایش مهارت‌آموزی و اشتغال در ایران (ص. ۱۰۷)، تهران، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- زندیان، هادی و کریمی، شیوا (۱۳۹۴)، *استقرار مدیریت منابع انسانی مبتنی بر شایستگی: کلید پویایی برنامه‌های آموزش ابتدایی*، همایش ملی آموزش ابتدایی و بزرگداشت دکتر غلامحسین شکوهی، وزارت آموزش و پرورش، بیرجند.
- مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰)، وزارت آموزش و پرورش.
- محمدزاده، بفرین؛ مقصودی، لیلا؛ و کیلی؛ محمد مسعود؛ صادقی، طاهره؛ و زارعی، فاطمه (۱۳۹۵)، *رابطه ویژگی‌های فردی و تجارب دانشجویان با دستاوردهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان*، مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی، ۹(۲۴)، ۱۰۱-۹۲.
- محمدی، مهدی؛ ملتجی، لیلا (۱۳۹۲)، *ارائه مدل معادله ساختاری اثربخشی برنامه درسی تجربه‌شده دانشجویان و توسعه شایستگی رهبری آنان - دانشگاه شیراز*، مجله علمی پژوهشی، ۳(۱)، ۱۶۲-۱۴۱.
- مشهودی، مجید (۱۳۸۹)، *رویکرد شایستگی در مدیریت منابع انسانی*، مجله تدبیر، شماره ۲۱۵، صص ۲۳-۳۸.
- Blašková, M., Blaško, R., Kucharcíková, Alžbeta. (2014). *Competences and Competence Model of University Teachers. Procedia - Social and Behavioral Sciences*; 159: 457 – 467.
- Brown K.D. (2005) *Relationship between emotional intelligence of leaders and motivational behavior of employees*, A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Management in Organizational Leadership University of Phoenix
- Downie, N., & Möller, I (2005). *The Ramsden Course Experience Questionnaire: A Pilot Study of FinalYear Students Taking*

- Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Degree Courses*. Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 1(1), 77-81
- Goe, L.(2007) , *The Link between Teacher Quality and Students Outcome: A Research Synthesis*; National Comprehensive Center for Teacher Quality, Washington DC.
- Gonczy, A., Hager, P (2010). *the Competency Model*. International Encyclopedia of Education, 8: 403-410.
- González, K., Padilla, J. E., Rincón, D. A (2011). *Roles, functions and necessary competences for teachers' assessment in learning Contexts*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 29: 149 – 157.
- Janet P. Hafler, Robert G. Bing-You, Rorie Lee, Robert L. Trowbridge, Kalli Varaklis, and (2009) **Commentary: Principle-Based Teaching Competencies**. Journal of Graduate Medical Education: September 2009, Vol. 1, No. 1, pp. 100-103.
- Kappagoda S. (2012) *Emotional intelligence and its impact on task performance and contextual performance*, International Journal of Research in Computer Application & Management, Vol. 2, No. 4, pp.: 32 – 36
- Kay, J., Marshall, P.M., and Norton, T (2007). *Enhancing the Student Experience.UK: 1994 Group Student Experience Policy Group*. Available at:www.1994group.ac.uk/documents/public/SEPolicyStatement.pdf. 20/6/2012.
- Kronlid, D.O and Osterbergh, R.,(2011), 'Crossing boundaries' in Hald, M. (Ed.) Transcending Boundaries: How CEMUS is changing how we teach, meet and learn , 2011, pp. 65–77. Uppsala, Cemus/CSD Uppsala, Uppsala University and Swedish University for Agricultural Sciences, translated from the Swedish original by Josefine Rännbäck.
- Lavelle, E (2009). *Writing through college: self-efficacy and instruction*. In R. Beard, D. Myhill, J. Riley, & M. Nystrand (Eds.), *The sage handbook of writing development* (pp. 415-422). Los Angeles: Sage.
- Lavelle, E. & Rickord, B. (1999). **A factor analytic model of college student development**. *Naspa journal*, 36(4).
- Little, Brenda., Locke, Brenda., Parker, Jan., & Richardson, John (2007). *Excellence in teaching and learning: A review of the literature for the higher education academy*. Retrieved from [http://www.Heacademy.ac.uk/ Assets/Documents/ Policy/Litreview/ Excellence in tl Eheri_jul07.pdf](http://www.Heacademy.ac.uk/Assets/Documents/Policy/Litreview/Excellence_in_t1_Eheri_jul07.pdf)

- McKenzie, Kirsten., & Schweitzer, Robert (2001). *Who succeeds at university? Factors predicting academic performance in first-year Australian university students*. Higher Education Research and Development, 20(1), 21-33.
- McLean, M., (2006), *Pedagogy and the University: Critical theory and practice*, London, Continuum.
- Roberts, T Grady., Dodey, Kim E., Harlin, Julie F and Murphrey T P (2006) *Competencies and Traits of Successful Agricultural Science Teachers*. Vol. 22(2), Fall 2006, Pp 1 –11.
- Tinto, V., & Goodsell-Love, A (1993). *Building Community*. Liberal Education, 79(4), 16-21
- Tinto, Vincent (1987), *The Principles of Effective Retention*. Paper presented at the Maryland College Personnel Association Fall Conference, Prince George's Community College, Largo, MD.

